

Povijest studentskog života u Podgorici

Milena Prelević

ISU INSTITUT
ZA
SAVREMENU
UMJETNOST

@rhivi | 11/2022

Iako Institut za suvremenu umjetnost iz Cetinja ima iskustvo rada s arhivima, metoda sakupljanja individualnih povijesti kroz izravni kontakt sa zajednicom (intervjuiranje) bilo je novost za mene pa stoga nije iznenađujuće da me se upravo ovaj aspekt u cijelom tom procesu najdublje dojmio. Intervjui su udahnuili novi život studentskoj povijesti i dali mi uvid u dublje uzorke vjerovanja i ponašanja studentske zajednice, nešto što "mrtav" materijal, kao fotografije i dokumenti, ne mogu učiniti. Upravo na ovom iskustvu i sakupljenom materijalu, pokušat ću pružiti kratki prikaz studentske zajednice u Crnoj Gori, od trenutka osnivanja kampusa pri Sveučilištu Crne Gore do danas i to kontrastirajući prošlost i sadašnjost, ali i mapirajući neke zajedničke ideje koje su pojedine generacije dijelile.

Važno je spomenuti kontekst u kojem se odvijalo sakupljanje materijala. Restrikcije koje je postavila Covid-19 pandemija utjecale su na proces sakupljanja, stoga je bilo teško doći do studenata koji su se vraćali svojim domovima, a posebno je bilo teško stupiti u kontakt sa starijim generacijama, bivšim studentima, koji su izbjegavali kontakte i bili skeptični prema alternativnim načinima komunikacije (snimanje intervjuva putem platformi kao što su Zoom ili Skype). Unatoč tomu uspjeli smo stvoriti materijal koji dokumentira život u studentskim kampusima od vremena njihovog osnivanja do danas te zahvaljujući kvalitetnim sugovornicima dobili izvor za kojeg vjerujem da će biti koristan svim budućim istraživačima.

Prvi studentski dom u Podgorici nalazio se u maloj zgradi, a odluku o njegovom osnivanju donio je Ekonomski fakultet 9. prosinca 1960. Četrnaest godina nakon toga osnovano je Sveučilište u Crnoj Gori pa je bilo potrebno proširiti kapacitete studentskog doma u Podgorici zbog velikog priljeva studenata. Kroz dvije faze izgrađen je novi studentski dom s zgradom za administraciju i središnjom

kuhinjom u naselju Kruševac bb. Upravo je u tom razdoblju u dom stigao moj prvi sugovornik i tamo ostao do 1984. Ovaj prvi intervju otvorio je prozor u do sada nepoznatu povijest studentskog života u vrijeme socijalizma. Sljedećih nekoliko intervjuva provodila sam sa sugovornicima istog društveno-političkog sustava i njihova sjećanja i iskustva se dosta podudaraju i, što je još zanimljivije, jednako su živa i bogata. Jugoslavenski sugovornici dijelili su iste vrijednosti i ideje u svojim prezentacijama i, prema njima, imali su osjećaj da se cijela regija kretala u istom smjeru (smjeru napretka?). Naravno, ograničenja ovog sustava otvorena su za raspravu, ali uspoređujući njihova iskustva s iskustvima studenata novijih generacija u ovom povijesnom razdoblju, kampus i Sveučilište bili su otvoreni za društvenu komunikaciju, pokretali su aktivnosti i tako poticali studente da budu aktivni sudionici svojih zajednica. Analizom fotografija iz ovog razdoblja može se zaključiti da je postojala ideja studentske zajednice u punom smislu pojma. Na fotografijama primjećujemo studentske radne akcije, večeri čitanja poezije i glazbene večeri, studentski disco i okupljanja u prostoru studentske radio stanice.

Također, slični odgovori na pitanja u sklopu tema klasnih i rodnih podjela, stizali su od različitih sugovornika – vjerovali su da tih podjela nije bilo. Za njih je kampus bilo mjesto koje ih je povezivalo sa svijetom, ali i stanoviti "balon" koji je bio samodostatan.

Malen broj sugovornika omogućio mi je da organiziram intervjuve i analiziram materijal kronološki, na taj način lakše stvarajući širu sliku. U drugom dijelu procesa sakupljanja materijala kretala sam se kronološki prema naprijed i prema sadašnjim generacijama i na taj način ušla u promijenjene političke i društvene paradigme. Moj opći zaključak je da između sugovornika koji su bili studenti u razdoblju od 1990-ih do 2022. postoji određeno nezadovoljstvo, istovremeno jasno izraženo i nesvesno.

Nezadovoljstvo je ponajviše usmjereno na nedostatak adekvatnog sadržaja i prostora za razvoj studentske zajednice i ideja. Kampus je postalo mjesto gdje se odvijaju samo osnovne aktivnosti: prehrana, stanovanje, učenje i izlazak na ispite. Kroz razgovore sam primijetila da nezadovoljstvo raste iz želje za promjenom i izravnim sudjelovanjem s ciljem stvaranja drugačije atmosfere (generacije prvih desetljeća 2000. su izdale prvi studentski časopis, organizirale prve prosvjede i tada je otvoren prvi studentski radio) do totalne apatije i odmicanja od odgovornosti prema zajednici. Posljednje je posebice naglašeno u razgovorima sa sadašnjim studentima. Ovdje primjećujem jednu atmosferu za koju vjerujem da je posljedica dubokog prodora neoliberalizma u naše živote, ali također i utjecaja političke atmosfere u Crnoj Gori u posljednjih 30 godina. Budući da sam i ja studentica te generacije, mogu jasno primijetiti da je ovo pomankanje razumijevanja stvarnosti, nesvesno povlačenje u zonu komfora i, prema mome mišljenju, vrlo opasno uvjerenje da promjene nisu moguće. Studenti također referiraju o velikom rascjepu između bogatih i siromašnih te kako je korupcija unutar Sveučilišta postalo normalno stanje stvari. Ali ipak su ti studenti stvorili određenu zajednicu i njeguju tople međuljudske odnose i, ako ništa drugo, vjeruju da dolaze bolja vremena.

Povijest studentskog života u Crnoj Gori ima, kao i svaka povijest, svoje svijetle i ne tako svijetle trenutke. Ono što se primjećuje kroz analizu svog ovog materijala jest ta temeljna želja za napretkom, znanjem i povezanošću postoji u svim generacijama. Vjerujem da su sve te godine akumulirale energiju koja će u jednom trenutku eksplodirati i donijeti valove promjene. ■

UKLJUČITE SE!

Topoteka Student Lives,
Podgorica: <https://they-live-podgorica.topoteka.net/>

Kontakt: podgorica@theylive.eu